Rhif: **WG19421**

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

www.cymru.gov.uk

Llywodraeth Cymru

Ymgynghoriad – crynodeb o'r ymatebion

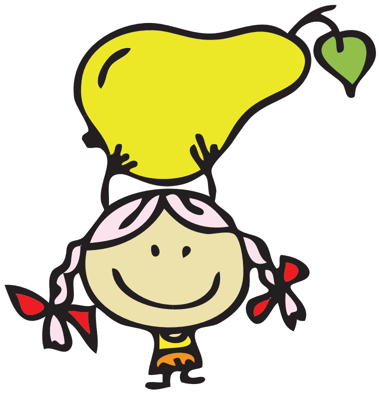

Drafft o'r Rheoliadau Bwyta'n Iach mewn Ysgolion (Gofynion a Safonau Maeth) (Cymru)

Dyddiad cyhoeddi: **Awst 2013**

Drafft o'r Rheoliadau Bwyta'n Iach mewn Ysgolion (Gofynion a Safonau Maeth) (Cymru)

Cynulleidfa

Awdurdodau lleol; penaethiaid; cyrff llywodraethu; plant a phobl ifanc; rhieni/gofalwyr ac aelodau o'r cyhoedd.

Trosolwg

Cynhaliwyd ymgynghoriad ar-lein ar y reoliadau drafft a wnaed o dan adran 4 o Fesur Bwyta'n Iach mewn Ysgolion (Cymru) 2009. Mae'r Rheoliadau'n gosod y safonau maeth a'r gofynion ar gyfer bwyd a diod a ddarperir mewn ysgolion (gan gynnwys ysgolion meithrin) a gynhelir gan awdurdodau lleol (ALlau) yng Nghymru. Mae'r darpariaethau yn y Rheoliadau drafft hyn yn seiliedig ar y safonau bwyd a maeth a argymhellwyd o dan agenda Blas am Oes Llywodraeth Cymru.

Camau i'w cymryd

Dim – er gwybodaeth yn unig.

Rhagor o wybodaeth

Dylid cyfeirio ymholiadau ynglŷn â'r ddogfen hon at:

Y Gangen Lles Disgyblion
Yr Is-adran Cymorth i Ddysgwyr
Yr Adran Addysg a Sgiliau
Llywodraeth Cymru
Parc Cathays
Caerdydd
CF10 3NQ

Ffôn: 029 2082 1076
e-bost: WELLBEINGshare@cymru.gsi.gov.uk

Copïau ychwanegol

Mae'r ddogfen hon ar gael o wefan Llywodraeth Cymru yn www.cymru.gov.uk/ymgyngoriadau

ISBN digidol 978 1 4734 0057 3
© Hawlfraint y Goron 2013
WG19142

Cynnwys

Cyflwyniad 1

Crynodeb o'r ymatebion i'r cwestiynau ar gyfer oedolion 2

Crynodeb o ymatebion i'r cwestiynau ar gyfer plant a phobl ifanc 9

Y camau nesaf 13

Atodiad A: Rhestr o'r ymatebwyr – oedolion 14

Atodiad B: Rhestr o'r ymatebwyr – plant a phobl ifanc/ysgolion 16

Cyflwyniad

Pasiwyd Mesur Bwyta'n Iach mewn Ysgolion (Cymru) 2009 ("y Mesur") gan Gynulliad Cenedlaethol Cymru ar 8 Gorffennaf 2009, gan dderbyn Cymeradwyaeth Frenhinol ar 15 Hydref 2009. Pwrpas y Mesur yw ei gwneud yn ofynnol i awdurdodau lleol a chyrff llywodraethu annog disgyblion mewn ysgolion a gynhelir yng Nghymru i fwyta'n iach ac i yfed diodydd iach. Mae'n darparu ar gyfer rheoleiddio pa fwydydd a diodydd a gynigir yn yr ysgolion hynny.

Rhwng 31 Ionawr a 25 Ebrill 2013, cynhaliodd Llywodraeth Cymru ymgynghoriad ar-lein ar y drafft o'r Rheoliadau Bwyta'n Iach mewn Ysgolion (Gofynion a Safonau Maeth) (Cymru) a wneir o dan y Mesur. Cyhoeddwyd dwy fersiwn o'r ddogfen ymgynghori – un ar gyfer oedolion a fersiwn ar gyfer plant a phobl ifanc. Roedd y cwestiynau yn y ddwy fersiwn ychydig yn wahanol, ac felly mae'r ymatebion wedi cael eu crynhoi a'u dadansoddi ar wahân. Mae Llywodraeth Cymru yn ddiolchgar i'r rheini sydd wedi rhoi o'u hamser i ymateb i'r ymgynghoriad hwn.

Crynodeb o'r ymatebion i'r cwestiynau ar gyfer oedolion

Daeth 85 o ymatebion i law Llywodraeth Cymru, ac mae rhestr o'r ymatebwyr i'w gweld yn Atodiad A (gweler tudalen 14). Roedd yr ymgynghoriad yn gofyn chwech o gwestiynau. Ni wnaeth pob un o'r ymatebwyr ateb pob un cwestiwn, a gwnaeth eraill anfon crynodeb o'u sylwadau yn hytrach na defnyddio'r ffurflen a gyhoeddwyd ar y wefan. Mae pob un ymateb wedi ei ystyried wrth baratoi'r crynodeb dadansoddol hwn.

Cwestiwn 1 (Rheoliad 4 ac Atodlen 1) – Ydych chi'n cytuno mai dim ond diodydd sy'n seiliedig ar laeth neu iogwrt, grawnfwyd (nad yw wedi'i orchuddio â siwgr/siocled/powdwr coco nac sydd â blas unrhyw un o'r rhain), ffrwythau a bara y dylid eu cynnwys mewn brecwastau ysgolion?

Ysgolion meithrin ac ysgolion cynradd					
Ydw	56	**Nac ydw**	5	**Ddim yn siŵr**	11

Ysgolion uwchradd					
Ydw	47	**Nac ydw**	14	**Ddim yn siŵr**	8

Roedd y rhan fwyaf o'r ymatebwyr yn cytuno â'r cwestiwn hwn mewn perthynas â'r sector meithrin/cynradd a'r sector uwchradd.

- Roedd y sylwadau canlynol yn nodweddiadol o'r ymatebion a oedd yn cytuno â'r cwestiwn hwn:

  'Ydw, mae hyn yn rhesymol ac mae'n gyson ag agenda Blas am Oes.'

  'Rydyn ni'n cytuno . . . Bydd hyn yn sicrhau bod plant a phobl ifanc yn cael brecwast iach a llawn maeth, a fydd yn ddechrau da i'r diwrnod gan eu helpu i ddatblygu arferion bwyta da.'

- Er eu bod yn cytuno â'r newidiadau, roedd llawer o'r ymatebwyr yn teimlo bod y bwydydd a awgrymir ar gyfer brecwast yn rhy gyfyngedig ac y dylai amrywiaeth ehangach o fwydydd iach fod ar gael, er enghraifft bwydydd sy'n rhoi protein, megis wyau neu selsig ac ati, a hefyd llysiau megis ffa a thomatos. Roedd hyn yn wir ar draws y ddau sector ond roedd yn arbennig o wir o ran ysgolion uwchradd (lle mae brecwast ar gael) gan fod yr ymatebwyr o'r farn bod angen cynnig brecwast mwy sylweddol.

- Er eu bod yn cytuno â'r newidiadau, roedd rhai o'r ymatebwyr yn teimlo bod y diodydd a awgrymir ar gyfer brecwast hefyd yn rhy gyfyngedig ac y dylai diodydd heblaw am laeth fod ar gael er mwyn ymateb i

anghenion/anoddefiadau deietegol, e.e. suddion ffrwythau a llysiau yn y ddau sector a diodydd poeth hefyd mewn ysgolion uwchradd.

- Roedd ymatebwyr eraill yn teimlo bod angen mwy o eglurder o ran yr hyn a nodir yn Rheoliad 4 ac Atodlen 1, sef ynghylch y grawnfwydydd a'r mathau o fara a ganiateir; a yw sbreds braster/siwgr isel yn cael eu caniatáu ar fara/tost; a ddylid nodi uchafswm cynnwys ar gyfer braster, halen a siwgr; a pha fath o laeth sy'n addas ar gyfer y gwahanol grwpiau oedran.

Cwestiwn 2 (Rheoliad 5 ac Atodlen 2) – Lle bydd cinio ysgol yn cael ei gynnig i ddisgyblion mewn ysgolion meithrin a gynhelir, ac nad ydynt yn dilyn y gofynion ar gyfer cinio a ddarperir mewn ysgolion cynradd, ydych chi'n cytuno y dylai o leiaf gynnwys ffrwythau a llysiau, cig, pysgod a ffynonellau eraill o brotein nad ydynt yn seiliedig ar laeth, bwydydd startsh a bwydydd llaeth a llaeth?

Ydw	65	**Nac ydw**	1	**Ddim yn siŵr**	8

- Roedd y rhan fwyaf o'r ymatebwyr yn cytuno â'r cwestiwn hwn gan roi rhesymau megis yr isod:

  'Rydyn ni'n cytuno . . . mae arferion bwyta da yn cael eu datblygu yn gynnar mewn bywyd ac mae'n bwysig bod ysgolion meithrin yn darparu bwyd sy'n cyfrannu at ddeiet iach a chytbwys, gan hyrwyddo arferion bwyta iach.'

  'Mae'r grwpiau bwyd hyn yn rhoi egni yn ogystal â gwahanol faethynnau y mae eu hangen ar blant i dyfu a datblygu. Mae felly'n briodol ei gwneud yn ofynnol bod cinio ar gyfer plant meithrin yn cynnwys bwydydd o bob un o'r pedwar grŵp bwyd hwn os na fydd y cinio mewn ysgol feithrin yn bodloni'r Rheoliadau.'

- Er eu bod yn cytuno â'r cwestiwn hwn, roedden nhw'n teimlo yn y pen draw y dylai'r un safonau fod mewn grym ar gyfer ysgolion meithrin ag ar gyfer ysgolion cynradd, ac y dylai hynny gael ei nodi yn y rheoliadau.

- Roedd rhai o'r ymatebwyr, er eu bod yn cytuno â'r cwestiwn hwn, yn teimlo bod angen mwy o eglurhad o ran maint y dognau a pha mor aml y dylid cynnig mathau o fwydydd a diodydd:

  'Hefyd mae angen i ysgolion, lle mae disgyblion meithrin a disgyblion cynradd, gael eglurhad o ran pam mae gofynion gwahanol ar gyfer diodydd fel y ceir yn atodlen 5, h.y. mae sudd ffrwythau'n dderbyniol mewn ysgolion uwchradd; dim ond yn dderbyniol ar adegau pryd bwyd mewn ysgolion cynradd a meithrin; a dim ond yn dderbyniol pan fydd wedi ei wanhau gyda dŵr yn lleoliadau'r blynyddoedd cynnar a gofal plant.'

Cwestiwn 3 (Rheoliad 6 ac Atodlenni 3 a 4) – Ydych chi'n rhagweld unrhyw anawsterau ymarferol mawr o ran gweithredu'r gofynion bwyd a'r safonau maeth mewn perthynas â chinio ysgol?

Ysgolion cynradd					
Ydw	29	**Nac ydw**	32	**Ddim yn siŵr**	10

Ysgolion uwchradd					
Ydw	43	**Nac ydw**	17	**Ddim yn siŵr**	5

Roedd y rhan fwyaf o'r ymatebwyr yn teimlo y gallai fod anawsterau ymarferol sylweddol wrth geisio gweithredu'r gofynion mewn ysgolion uwchradd. Roedd mwy o wahaniaeth barn ymhlith y rheini a ymatebodd ynghylch ysgolion cynradd.

- Mae'n ymddangos bod y rhan fwyaf o'r farn y bydd yn haws gweithredu'r safonau mewn perthynas â chinio mewn ysgolion cynradd nag mewn ysgolion uwchradd, yn enwedig y safonau ar gyfer maethynnau. Mewn ysgolion uwchradd, mae yna ddiwylliant o ddewis bwyd ar frys a hefyd mae ysgolion yn cystadlu â siopau lleol, gan fod y disgyblion yn gallu dewis mynd i siop a phrynu bwyd afiach.

- Un anhawster a ragwelir yw y byddai'n anodd perswadio disgyblion i ddewis y bwyd iach a gynigir. Roedd pobl yn teimlo nad yw bwydydd iach yn edrych mor ddeniadol ac nad ydyn nhw mor flasus, ac o siarad yn gyffredinol, nid yw disgyblion yn fodlon bwyta bwydydd o'r fath. Yn achos ysgolion uwchradd, y gred yw y byddai'r disgyblion naill ai'n gadael y safle i gael cinio neu'n dod â bwyd afiach i mewn i'r ysgol. Oherwydd hynny, roedd rhai ymatebwyr o'r farn y dylai fod cyfyngiadau ar y mathau o fwyd y caiff y plant ddod ag ef i'r ysgol, gydag un ymatebydd hyd yn oed yn dweud y dylid nodi'r mater hwn yn y rheoliadau.

- Roedd llawer o'r ymatebwyr yn galw am gyhoeddi canllawiau i helpu i ddehongli a gweithredu'r rheoliadau, yn enwedig mewn perthynas â'r gweithdrefnau ar gyfer monitro cydymffurfiaeth, a hefyd unrhyw ganlyniadau a allai ddeillio o beidio â chydymffurfio. Dylai'r canllawiau hefyd roi cymorth ar gyfer ymdrin ag anghenion deietegol/anoddefiadau bwyd.

- Roedd teimlad ar draws yr holl sectorau y byddai gweithredu'r safonau hyn yn arwain at gostau uwch a phwysau ar gyllidebau, yn enwedig gan y byddai angen prynu cynhwysion o ansawdd gwell ac y byddai costau llafur oherwydd byddai'n cymryd mwy o amser i gynhyrchu prydau bwyd o ansawdd gwell. Hefyd byddai cost ychwanegol o orfod darparu hyfforddiant parhaus a dadansoddi maeth, sef gwaith y byddai angen i ddeietegydd ei wneud gan y gallai fod yn fater cymhleth.

- Nid oedd rhai ymatebwyr yn rhagweld y byddai unrhyw anawsterau ymarferol sylweddol o ran gweithredu'r gofynion, ac roedd eu prif resymau hwythau'n cynnwys:

  'Mae hyn i gyd wedi ei gyflawni eisoes yn ein hysgol ni, ac er bod rhai anawsterau i ddechrau gwnaethon ni ddal ati. Wrth i'r plant symud ymlaen trwy'r grwpiau blwyddyn, maen nhw'n dod i arfer gyda'r hyn sydd ar werth.'

  'Os bydd y cyfathrebu'n ddigon clir ac yn egluro'r rhesymau y tu ôl i'r Rheoliadau wrth eu cyflwyno, fel bod yr ysgolion a'r gymuned ehangach yn deall, dydyn ni ddim yn rhagweld y bydd unrhyw anawsterau sylweddol.'

Cwestiwn 4 (Rheoliad 7 ac Atodlen 5) – Ydych chi'n cytuno y dylid cyfyngu ar ddiodydd, er mwyn annog plant i yfed dŵr a diodydd sydd â budd maethol clir?

Ysgolion meithrin ac ysgolion cynradd					
Ydw	58	**Nac ydw**	5	**Ddim yn siŵr**	10

Ysgolion uwchradd					
Ydw	57	**Nac ydw**	6	**Ddim yn siŵr**	4

Roedd y rhan fwyaf o'r ymatebwyr yn cytuno y dylid cyfyngu ar ddiodydd yn y ddau sector.

- Dyma sylwadau sy'n nodweddiadol o'r rheini a oedd yn cytuno:

  'Dylai plant a phobl ifanc gael eu hannog i yfed dŵr yn rheolaidd fel eu dewis cyntaf, a hefyd fel y ddiod y bydden nhw'n ei defnyddio ar gyfer hydradu.'

  'Byddai cyfyngu ar ddiodydd, trwy gynnig diodydd sydd o fudd maethol yn unig, yn helpu i leihau nifer y calorïau 'gwag' y mae'r disgyblion yn eu cael, gan leihau'r risg y byddan nhw'n mynd yn dew neu'n ordew.'

- Er eu bod yn cytuno â'r cwestiwn, roedd rhai ymatebwyr ym mhob sector yn pryderu y gallai hyn olygu y byddai cynnydd yn nifer y diodydd afiach y mae'r disgyblion yn dod â nhw i'r ysgol.

- Roedd rhai o'r ymatebwyr yn galw am gyhoeddi canllawiau i egluro materion megis: a oes cyfyngiad ar ba mor fawr y gallai diod fod; i ba raddau y dylid gwanhau suddion ffrwythau/llysiau trwy ychwanegu dŵr; a fydd y cyfyngiadau'n berthnasol i staff/ymwelwyr; a oes eithriadau oherwydd alergedd neu anoddefiadau.

- Roedd rhai o’r ymatebion yn cytuno â’r diodydd a ganiateir mewn ysgolion cynradd ond yn anghytuno â’r diodydd a ganiateir mewn ysgolion uwchradd, gan eu bod o’r farn bod gwahaniaeth anferth rhwng y rhestr hon a’r hyn a ganiateir mewn ysgolion cynradd.

- O’r nifer bach o ymatebwyr a oedd naill ai’n anghytuno â’r cwestiwn neu nad oedden nhw’n siŵr, roedd rhai’n teimlo y dylid caniatáu sudd ffrwythau, a dylid ei wanhau â dŵr pe bai hynny’n fwy priodol ar gyfer plant iau. Roedd eraill o’r farn y dylid caniatáu llaeth â blas, neu sgwosh heb fawr o siwgr ynddo, yn enwedig mewn ysgolion uwchradd.

Cwestiwn 5 (Rheoliad 8 ac Atodlen 6) – Ydych chi'n cytuno y dylai’r bwyd a ddarperir, nad yw'n rhan o frecwast neu ginio mewn ysgol, fod o fudd maethol clir?

Ysgolion meithrin					
Ydw	56	**Nac ydw**	1	**Ddim yn siŵr**	10

Ysgolion cynradd					
Ydw	60	**Nac ydw**	1	**Ddim yn siŵr**	10

Ysgolion uwchradd					
Ydw	59	**Nac ydw**	4	**Ddim yn siŵr**	3

Roedd y rhan fwyaf o’r ymatebwyr yn cytuno â’r cwestiwn hwn ar draws pob sector, ac o’r lleiafrif a oedd yn anghytuno, roedd y rhan fwyaf yn gwneud hynny mewn perthynas ag ysgolion uwchradd yn unig.

- Dyma’r hyn yr oedd gan yr ymatebwyr a gytunodd i’w ddweud:

  ‘Dylai unrhyw fwyd a gynigir yn ystod y diwrnod ysgol fod yn gyson â’r negeseuon bwyta’n iach a hefyd yn gyson ar draws yr holl leoliadau.’

  ‘Trwy sicrhau bod byrbrydau llawn maeth ar gael yn rhwydd, bydd yn haws i blant a phobl ifanc gael deiet iach a chytbwys.’

- Roedd rhai o’r ymatebwyr, er eu bod yn cytuno â’r cwestiwn, yn teimlo y dylid cynnig dewis ehangach o fwydydd iach. Roedden nhw o’r farn bod yr hyn a awgrymir yn rhy gyfyngedig, ac y dylai’r dewis gynnwys cynhyrchion llaeth, wyau, cacenni reis plaen, popcorn a thost.

- Roedd ymatebwyr eraill yn teimlo na ddylai sefyllfaoedd eraill megis clybiau ar ôl ysgol, paratoi bwyd mewn gwersi technoleg bwyd, digwyddiadau codi arian nac unrhyw ddigwyddiadau eraill a drefnir gan yr ysgol, fod yn esempt rhag y rheoliadau.

- Roedd rhai ymatebwyr yn teimlo bod yn rhaid darparu canllawiau manwl i helpu ysgolion i weithredu'r gofynion newydd o ran faint o siwgr a halen a ganiateir, gwybodaeth am ymdopi ag anghenion/anoddefiadau deietegol, a hefyd rhestr o'r bwydydd a ganiateir, gan gynnwys cynhyrchion llaeth.

- O'r nifer bach o ymatebwyr a oedd yn anghytuno, y prif reswm a nodwyd ganddynt oedd y dylai disgyblion gael dewis.

Cwestiwn 6 – Rydym wedi gofyn nifer o gwestiynau penodol. Os oes unrhyw faterion perthnasol nad ydym wedi cyfeirio atynt, mae croeso i chi eu nodi isod.

Gellir rhannu'r sylwadau a nodwyd yn yr adran hon fel a ganlyn.

- Dylai'r rheoliadau fynd ymhellach nag y maen nhw ar hyn o bryd. Roedd llawer o'r ymatebwyr o'r farn y dylai'r canlynol hefyd gael ei gyfyngu o dan y rheoliadau ac na ddylent gael eu hesemptio: bwyd y mae disgyblion yn dod ag ef i mewn i'r ysgol; bwyd a ddefnyddir fel gwobr ar gyfer cyrhaeddiad neu ymddygiad da; a'r hyn a gynigir mewn digwyddiadau ysgol neu mewn gwersi coginio, oherwydd fel arall gallant danseilio'r negeseuon ynghylch bwyta'n iach. Roedd galw am i'r rheoliadau nodi y dylai sudd ffrwythau gael ei wanhau â dŵr ar gyfer plant dan bump oed a hefyd dylent gynnwys safonau llymach er mwyn cyfyngu ar fwydydd startsh eraill sydd wedi eu coginio mewn braster neu olew. Roedd rhai hyd yn oed yn teimlo na ddylid caniatáu i ddisgyblion adael y safle yn ystod amser cinio.

- Mae angen i'r rheoliadau fod yn gliriach mewn perthynas â rhai meysydd penodol. Mae'r meysydd hynny'n cynnwys: pa ddewisiadau eraill ddylai fod ar gael i ddisgyblion sydd ag anghenion deietegol/diwylliannol; ac a ddylai'r rheoliadau gynnwys clybiau ar ôl ysgol/peiriannau gwerthu ar y safle a chanolfannau hamdden neu leoliadau eraill a ddefnyddir gan yr ysgol.

- Mae angen cyhoeddi canllawiau i helpu i weithredu'r rheoliadau a rhoi eglurhad pellach. Roedd yr ymatebwyr hyn yn teimlo bod angen canllawiau ar gyfer monitro cydymffurfiaeth â'r rheoliadau – er enghraifft, pwy sy'n gyfrifol am sicrhau cydymffurfiaeth a beth fyddai canlyniadau peidio â chydymffurfio; beth yn union yw cyfleusterau bwyta priodol ac am ba mor hir y dylid torri am ginio?

- Er bod ysgolion wedi cael grantiau am y tair blynedd diwethaf i'w helpu i weithredu'r agenda hon, roedd nifer bach o'r ymatebwyr yn dal i deimlo bod yr amserlen ar gyfer ei gweithredu yn afrealistig, yn enwedig mewn perthynas ag ysgolion uwchradd.

- Codwyd pryderon o ran yr amser y byddai'n ei gymryd, a hefyd y staff y byddai eu hangen, i baratoi bwydlenni sy'n cydymffurfio yn ôl y feddalwedd dadansoddi maeth gan y byddai hynny'n arwain at gostau uwch, a hefyd yn lleihau nifer y plant sy'n manteisio ar brydau bwyd yr ysgol os nad ydyn nhw'n digwydd hoffi'r dewisiadau iach.

Crynodeb o ymatebion i'r cwestiynau ar gyfer plant a phobl ifanc

Daeth 851 o ymatebion i law oddi wrth blant a phobl ifanc. Fe'u gwahoddwyd i ystyried pum cwestiwn, gan ymateb yn uniongyrchol trwy nodi 'Ydw', 'Nac ydw' neu 'Ddim yn gwybod'. Roedd Cwestiwn 6 ar y diwedd yn rhoi cyfle iddynt godi unrhyw faterion eraill yr oedden nhw'n credu y dylid eu hystyried wrth wneud y rheolau hyn. Mae rhestr o'r ymatebwyr i'w gweld yn Atodiad B (gweler tudalen 16).

Cwestiwn 1

Ydych chi'n meddwl ei bod hi'n syniad da i frecwast yn yr ysgol gynnwys y pethau yma'n unig:

- **diodydd sydd wedi'u seilio ar laeth neu iogwrt**
- **grawnfwyd, ond nid rhai â siwgr, siocled neu bowdwr coco arnyn nhw**
- **ffrwythau**
- **bara?**

Ydw	435	**Nac ydw**	306	**Ddim yn gwybod**	107

Roedd y rhan fwyaf o'r ymatebwyr yn cytuno â'r cwestiwn hwn.

- Y prif reswm a roddwyd gan y rheini a oedd yn cytuno oedd y dylai brecwast fod yn iach gan mai hwn yw pryd bwyd pwysicaf y diwrnod.

- Roedd y rhan fwyaf o'r holl ymatebwyr, gan gynnwys y rheini a oedd wedi cytuno ac wedi anghytuno, yn teimlo y dylid darparu pethau eraill yn ychwanegol at y rhestr uchod, yn eu plith: sudd ffrwythau; smwddis; brecwast wedi ei goginio; croissants; bagels; jam; wyau; crempogau; nifer gwahanol o grawnfwydydd â siwgr/siocled arnyn nhw; bariau grawnfwyd a diodydd poeth.

- O'r ymatebwyr a oedd yn anghytuno, roedd llawer yn awgrymu y gellid caniatáu pethau eraill o'r fath (gweler y rhestr uchod) ar ddiwrnodau penodol neu ar fwy nag un diwrnod yr wythnos.

Cwestiwn 2

Ydych chi'n meddwl bod y bwydydd sydd wedi'u rhestru ar gyfer cinio ysgolion meithrin yn syniad da?

Ydw	313	**Nac ydw**	111	**Ddim yn gwybod**	386

Roedd y rhan fwyaf o’r ymatebwyr yn ansicr sut i ymateb i’r cwestiwn hwn. Fodd bynnag, o’r ymatebwyr a oedd yn teimlo eu bod yn gallu nodi ateb, roedd y rhan fwyaf yn cytuno â’r cwestiwn hwn.

- Dywedodd yr ymatebwyr a oedd yn cytuno ei bod yn bwysig i blant iau gael dechrau iach i’w bywydau.

- O’r rhan fwyaf o ymatebwyr a oedd wedi dewis ‘Ddim yn gwybod’, mae’n ymddangos na chafodd y rhestr o fwydydd a ganiateir i blant meithrin ei rhoi iddynt, ac yn gyffredinol roedd llawer o ddryswch ynghylch y cwestiwn hwn.

- Roedd rhai o’r ymatebwyr a oedd yn anghytuno â’r cwestiwn yn teimlo y dylid trin disgyblion meithrin yr un fath ac na ddylid caniatáu iddynt gael bwydydd gwahanol.

Cwestiwn 3

Ydych chi’n meddwl y bydd yna broblemau wrth wneud yn siŵr bod bwyd sy’n cael ei roi i ginio’n faethlon ac yn iach?

Ydw	336	**Nac ydw**	294	**Ddim yn gwybod**	210

Roedd y rhan fwyaf o’r ymatebwyr yn cytuno y gallai problemau godi wrth geisio gwneud yn siŵr bod y bwyd a gynigir yn faethlon ac yn iach. Serch hynny, roedd canran yr ymatebwyr a oedd yn meddwl na fyddai unrhyw broblem yn dal yn fawr.

- O’r ymatebwyr a oedd yn cytuno y gallai fod yna broblemau, y prif resymau a roddwyd oedd: y gallai newid yn gyflym olygu y byddai disgyblion yn dod â bwydydd/diodydd afiach o gartref; gallai fod yna broblemau i ddisgyblion sydd ag anghenion bwyd arbennig, e.e. diabetes/crefydd/afiechydon; mae’n bosibl y byddai rhai disgyblion yn dewis mynd heb fwyd pe na baent yn hoffi’r hyn sydd ar gael; gallai’r newidiadau fod yn ddrutach; ac mae angen rhywfaint o siwgr ar ddisgyblion er mwyn rhoi egni iddynt.

- O’r ymatebwyr nad oeddent o’r farn y byddai unrhyw broblem ynghylch cynnig bwyd iach, y prif reswm a roddwyd oedd bod eu hysgolion hwythau yn darparu/neu y dylai eu hysgolion ddarparu bwydydd iach beth bynnag, a bod y rhan fwyaf o bobl yn hoffi dewisiadau iach mewn gwirionedd.

Cwestiwn 4

Ydych chi'n meddwl ei bod hi'n syniad da mai dim ond diodydd sy'n faethlon ac yn iach sy'n cael eu rhoi mewn ysgolion ac ar gyfer cinio?

Ydw	377	**Nac ydw**	353	**Ddim yn gwybod**	110

Roedd y rhan fwyaf o'r ymatebwyr yn cytuno â'r cwestiwn hwn. Fodd bynnag, roedd nifer yr ymatebwyr a oedd yn anghytuno hefyd yn uchel iawn gan ddangos bod yna wahaniaeth barn.

- Prif resymau'r ymatebwyr a oedd yn cytuno â'r cwestiwn hwn oedd eu bod yn teimlo y dylid cyfyngu ar ddiodydd afiach er mwyn helpu plant i fod yn iach, gan nad yw diodydd pefriog yn dda i blant a'u bod yn eu gwneud yn orfywiog.

- Roedd llawer o'r ymatebwyr, gan gynnwys y rheini a oedd yn cytuno ac yn anghytuno â'r cwestiwn, yn teimlo y dylai fod mwy o amrywiaeth, er enghraifft, y dylid caniatáu diodydd pefriog, ysgytlaeth, sgwosh a suddion.

- O'r ymatebwyr a oedd yn anghytuno â'r cwestiwn hwn, roedd eu rhesymau eraill yn cynnwys nid oedden nhw'n hoffi diodydd iach, roedd rhai'n awgrymu y dylid cyfaddawdu a chaniatáu diodydd pefriog/afiach ar un diwrnod neu fwy o'r wythnos, ac roedd eraill yn dadlau y byddai'r dysgwyr yn dod â'u diodydd afiach eu hunain i mewn i'r ysgol.

Cwestiwn 5

Ydych chi'n cytuno y dylai bwyd sy'n cael ei roi fel byrbrydau fod yn faethlon ac yn iach?

Ydw	368	**Nac ydw**	321	**Ddim yn gwybod**	147

Er bod y rhan fwyaf o'r ymatebwyr yn cytuno â'r cwestiwn hwn, roedd nifer yr ymatebwyr a oedd yn anghytuno yn agos iawn, gan ddangos bod barn pobl yn amrywio.

- Prif reswm yr ymatebwyr a oedd yn cytuno â'r cwestiwn hwn oedd: os bydd disgybl yn awyddus i fwyta byrbrydau afiach, bydd yn dod â'r bwyd i mewn i'r ysgol ei hunan; ni ddylai ysgolion werthu bwyd afiach gan fod hynny'n annog plant i fynd yn ordew; a phan fydd llawer o fyrbrydau afiach ar gael, mae'n demtasiwn eu bwyta.

- Prif reswm yr ymatebwyr a oedd yn cytuno â'r cwestiwn hwn oedd: dylid caniatáu byrbrydau afiach o leiaf nawr ac yn y man yn ystod yr wythnos neu ar adegau arbennig, e.e. y Pasg; roedd eraill yn teimlo y dylen nhw gael bwyta byrbryd afiach os oedden nhw wedi bwyta

cinio maethlon; dywedodd eraill eu bod yn cysylltu'r gair byrbryd gyda bwyd afiach; dywedwyd y bydden nhw'n hoffi cael bisgedi, caws, creision, siocled a melysion.

- O'r ymatebwyr a ddewisodd 'Ddim yn gwybod', roedd y rhan fwyaf wedi gwneud hynny oherwydd eu bod yn credu y dylai rhai o'r byrbrydau a oedd yn cael eu gwerthu fod yn iach ac eraill yn afiach, ac wedyn byddai'r plant yn cael penderfynu pa rai maen nhw am eu bwyta.

Cwestiwn 6

Ydych chi'n meddwl bod yna unrhyw beth arall y mae angen i ni feddwl amdano wrth wneud y rheolau yma?

Ydw	314	**Nac ydw**	285	**Ddim yn gwybod**	229

Cafwyd llawer o sylwadau. Y prif rai oedd bod angen i Lywodraeth Cymru ystyried:

- plant sydd ag anghenion deietegol oherwydd eu crefydd; cyflyrau meddygol; anoddefiadau bwyd neu eu bod yn llysieuwyr

- yr hyn mae plant yn ei hoffi mewn gwirionedd; mae plant yn mwynhau bwyd afiach

- cynnig bwyd afiach bob hyn a hyn, e.e. ar rai diwrnodau'r wythnos neu fel byrbrydau

- mae bwyd/byrbrydau iach yn ddrutach

- weithiau mae bwyd iach heb ddigon o flas neu â blas cas arno. Os bydd bwyd iach yn cael ei gynnig, rhaid iddo fod yn flasus a dylid cynnig amrywiaeth o fwydydd iach

- bydd plant yn dod â'u bwyd a/neu ddiodydd afiach eu hunain i mewn i'r ysgol.

Y camau nesaf

Bydd Llywodraeth Cymru yn ystyried yr ymatebion a gafwyd i’r ymgynghoriad hwn, gan ystyried hefyd a fydd angen diwygiadau deddfwriaethol pellach.

Atodiad A: Rhestr o'r ymatebwyr – oedolion

Rhif	Unigolyn/Sefydliad
1	Joerg Thieme
2	Ymateb cyfrinachol
3	Dawn Curran
4	Carol-Lesley Brown
5	Helen Woodbury
6	Ymateb cyfrinachol
7	Paul Chaplin
8	Ymateb cyfrinachol
9	Ysgol Gyfun Bro Morgannwg
10	Ysgol Fabanod Mynydd Cynffig
11	Ymateb cyfrinachol
12	Ysgol Gynradd Jenner Park
13	Ysgol arbennig Ashgrove
14	Ymateb cyfrinachol
15	Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr
16	Emma Waters, Bwrdd Iechyd Aneurin Bevan
17	Ymateb cyfrinachol
18	Marion Clark a Geinor Jones, Tîm Iechyd Cyhoeddus Hywel Dda
19	Clare Norris ac Emma South, Bwrdd Iechyd Aneurin Bevan
20	Estyn
21	Llywodraethwyr Cymru
22	Undeb Cenedlaethol yr Athrawon, Cymru
23	Cymdeithas yr Athrawon a'r Darlithwyr, Cymru
24	Cyngor Bwrdeistref Sirol Caerffili
25	Cyngor Caerdydd
26	Cyngor Sir Caerfyrddin
27	Cyngor Dinas Casnewydd
28	Cyngor Bwrdeistref Sirol Merthyr Tudful
29	Ysgol Gymraeg Bro Ogwr
30	Tîm Iechyd Cyhoeddus Abertawe
31	Cymdeithas Ddeintyddol Prydain
32	CLILC
33	Cyngor Bwrdeistref Sirol Rhondda Cynon Taf
34	Ymateb cyfrinachol
35	Plant yng Nghymru
36	Ysgol Gynradd Gatholig St Mary a St Patrick
37	Pwyllgor Optometrig Cymru
38	Pwyllgor Cynghori Gwyddonol Cymru
39	Ysgol Maes y Mynydd
40	Paula Roberts, Cyngor Sir Ddinbych
41	Ian Kemp, Cyngor Sir Ddinbych
42	Suzie Lochead, Cyngor Sir Ddinbych
43	Ymateb cyfrinachol
44	Gail, ysgol yn Sir Ddinbych
45	Linda, ysgol yn Sir Ddinbych

46	Marian/Louise, ysgol yn Sir Ddinbych
47	Rhian Owen/Gill Humphreys, ysgol yn Sir Ddinbych
48	Janet Duley, ysgol yn Sir Ddinbych
49	Irene Edwards, ysgol yn Sir Ddinbych
50	Claire Kerrigan, ysgol yn Sir Ddinbych
51	Joanne Fairclough, ysgol yn Sir Ddinbych
52	Ymateb cyfrinachol
53	Anna Brychan, Cymdeithas Genedlaethol y Prifathrawon, Cymru
54	Chris Keates, Cymdeithas Genedlaethol yr Ysgolfeistri ac Undeb yr Athrawesau, Cymru
55	Ymateb cyfrinachol
56	Naomi McDonagh, Cyngor Sir Ceredigion
57	Anna Morgan, Tîm Iechyd Cyhoeddus Cwm Taf
58	Patricia Mucavele, yr Ymddiriedolaeth Bwyd Plant
59	Gwyn Howells, Hybu Cig Cymru
60	Maxine Fowler, Rhiant
61	Rodney Berman, Cymdeithas Feddygol Prydain (BMA)
62	Eryl Powell, Tîm Iechyd Cyhoeddus Caerdydd a'r Fro
63	Sian Jenkinson/Lisa Williams, y Grŵp Cynghori ar Arwain Deieteg yng Nghymru a Deietegwyr Iechyd Cyhoeddus yng Nghymru
64	Dafydd Aled Williams, Cyngor Bwrdeistref Sirol Conwy
65	Cymuned Dysgu Proffesiynol Bwyta'n Iach Mewn Ysgolion Awdurdod Lleol Conwy, a hefyd ddisgyblion cynradd ac uwchradd
66	Jo Grashoff, Ysgol Gyfun Aberpennar
67	Toni Edwards, LACA
68	Catherine Davies, Ysgol Gyfun Croesyceiliog
69	Tina Donnelly, Coleg Nyrsio Brenhinol Cymru
70	Paul Williams, Green Gourmet
71	Joanna Lewis, Cymdeithas y Pridd/Partneriaeth *Food for Life*
72	Louise Allen, y Ffederasiwn Bwyd a Diod
73	Karl Bishop, Pwyllgor Deintyddol Cymru
74	Jill Paterson, Pwyllgor Nyrsio a Bydwreigiaeth Cymru
75	Kerry Thomas, Ysgol Gynradd Bracla
76	Judith John, Iechyd Cyhoeddus Cymru
77	Louise Kerton, Cyngor Bwrdeistref Sirol Pen-y-bont ar Ogwr
78	Ysgol Gynradd Gatholig St Robert
79	Claire Thompson, Grŵp Llywio Cynllun Gwên, Bwrdd Iechyd Prifysgol Abertawe Bro Morgannwg
80	Jenny Jones, Tîm Iechyd Cyhoeddus Gwent/Grŵp Strategaeth Gordewdra Gwent, Bwrdd Aneurin Bevan
81	Ele Hicks, Diverse Cymru
82	Mrs L Purnell, Ysgol Gynradd Corneli
83	Carole Tyley, Cyngor Bro Morgannwg
84	Nicola Morris, Cymdeithas Ddeieteg Cymru
85	Cath Sheen, Cyngor Sir Fynwy

Atodiad B: Rhestr o'r ymatebwyr – plant a phobl ifanc/ysgolion

Rhif	Sefydliad
01–19	Maes Garmon
20	Ddim wedi nodi unrhyw fanylion cyswllt
21–68	Ysgol Gynradd Griffithstown
70–113	Ddim wedi nodi unrhyw fanylion cyswllt
114	Ysgol Gynradd Maes y Mynydd
115	Ddim wedi nodi unrhyw fanylion cyswllt
116–436	Ysgol ym Mhenarth
437–445	Ysgol Gynradd Porthcawl
446–474	Dysgwyr mewn cynhadledd Bagloriaeth Cymru yn Aberystwyth
475–851	St Richard Gwyn